

ІНФОРМАЦІЙНЕ (ЦИФРОВЕ) СУСПІЛЬСТВО: ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ УПРОВАДЖЕННЯ

У статті висвітлено проблеми формування інформаційного (цифрового) суспільства. Досліджено основні проблеми впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у сфері життєдіяльності сучасного суспільства та держави. Позитивний вплив розвитку інформаційно-комунікаційних технологій розглянуто у контексті розширення можливостей участі населення у формуванні громадянського суспільства, впливу на прийняття політичних рішень тощо. Обґрунтовано, що в умовах інформаційної глобалізації набувають значимості політико-правові аспекти цього питання, зокрема проблема захисту персональних даних тощо. Висвітлено іноземний досвід політико-правового забезпечення розвитку інформаційного (цифрового) суспільства та досліджено проблеми імплементації профільних документів і проєктів ЄС щодо його розбудови. Розглядаються політико-правові питання діджиталізації як складової розвитку сучасного інформаційного суспільства. Висвітлено досвід упровадження діджиталізації в Польщі. Проаналізовано складність процесу діджиталізації в сучасній Україні та основні пріоритети розвитку інформаційного суспільства. Стверджується пріоритетність науково-технічного та інноваційного розвитку держави.

Ключові слова: інформаційне суспільство, цифрове суспільство, діджиталізація, інформаційно-комунікаційні технології, політика, цифрова трансформація, Цифровий порядок денний ЄС, цифрова держава, інформаційна безпека, персональні дані, е-громадяни, е-бізнес, е-правосуддя, е-медіація, Електронна Європа-2020, Електронна Україна-2020, Електронна Польща.

Одним із головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати й накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися й обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному й особистому розвитку та підвищуючи якість життя. Осмислення проблем та перспектив такого суспільства – актуальне завдання сучасної політичної науки.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. у результаті комп'ютеризації та розвитку інформаційно-комунікативних технологій (далі – ІКТ) відбулися зміни, які виявилися настільки глибокими й масштабними, що торкнулися серцевини соціального буття, способу життя людей і знайшли теоретичне висвітлення у низці нових ідей та концепцій суспільного розвитку, зокрема теорії інформаційного та постіндустріального суспільства, ідеї цифрового суспільства [1, с. 3–4]. Еволюційним етапом розвитку сучасного суспільства є входження до інформаційної ери, де основними стратегічними ресурсами є знання та інформація.

Значний вплив на розвиток ідей постіндустріалізму й інформаційного суспільства справила праця відомого футуролога Е. Тоффлера «Третя хвиля», у якій науковець запропонував трактування феноменології історичного процесу, яка переносить, зміщує погляд на традиційні історіографічні концепції. Він визначив три «хвилі» революційних змін: перша хвиля – аграрна (до ХVІІІ ст.), друга – індустріальна (до 1950-х рр.) і третя – постіндустріальна або суперіндустріальна (починаючи з 1950-х рр.) [2].

Слід погодитися з думкою науковця, адже суспільство змінювалося з кожним етапом винаходів. Внаслідок ІКТ людство еволюціювало в нову фазу, а саме інформаційну, яку Е. Тоффлер пророкував на початку 1980 р., й яка до сьогодні не втрачає актуальності.

Окремі теоретичні та практичні аспекти формування інформаційного суспільства у сучасних наукових працях вивчали І. Арістова, В. Білоус, В. Горбатенко, В. Гурковський, Н. Дніпренко, О. Дубас, Є. Калашнюк, О. Картунов, А. Колодій, В. Недбай, М. Остапенко, Г. Почепцов, О. Соснін, С. Чукут, В. Цимбалюк, Н. Хома та багато інших. Цю проблематику досліджували зарубіжні вчені, зокрема К. Аннан, Д. Бел, М. Кастельс, М. Макклуюен, Й. Масуда, Є. Роговський, Е. Тофлер, Ф. Уебстер та інші.

Мета статті – висвітлити іноземний досвід політико-правового забезпечення розвитку інформаційного (цифрового) суспільства та дослідити проблеми імплементації профільних документів і проєктів ЄС щодо розбудови інформаційного суспільства в національне законодавство та визначити основні пріоритети розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Як відзначав К. Аннан у доповіді «Нове тисячоліття – нове інформаційне суспільство», позитивний вплив розвитку інформаційно-комунікаційних технологій на соціальний розвиток суспільства в межах окремо взятої країни проявляється в тому, що з розвитком Інтернету й програм «електронного уряду» розширюються можливості участі населення у формуванні громадянського суспільства. Формування нової телекомунікаційної політики підвищує роль засоби масової інформації (далі - ЗМІ), електронні версії яких стають дешевшими й доступнішими [3].

На наш погляд, точкою відліку слід вважати вироблення у 1994 р. Європейською Радою низки рекомендацій «Європа і глобальне інформаційне суспільство» (Recommendations to the European Council «Europe and the global information society»). Підготовкою рекомендацій займалась група експертів під головуванням М. Бенгеманна [4]. Слід зауважити, що саме з цієї доповіді автори припускали, що інформатизація приведе до кращого, комфортнішого, якісного суспільства: нова наука, нова освіта (е-підручники, е-зошити, е-довідник), нові політичні програми, зростання економіки і так далі.

З 1999 р. Комісія ЄС приступила до реалізації програми «Електронна Європа» (e-Europe), і послідовно з'явилися програми «Електронна Європа-2002» і «Електронна Європа-2005», «Електронна Європа-2020». Згідно з цією програмою об'єднана Європа повинна мати: державні послуги сучасної якості в режимі онлайн, а саме: електронний уряд; послуги електронного навчання; електронної охорони здоров'я; динамічне (конкурентне) середовище електронного бізнесу; безпечну інформаційну інфраструктуру [5].

На наш погляд, зазначене передбачає й відповідну адаптацію законодавства України: прийняття законодавчих актів, що визначають формування та розвиток системи «електронних послуг», сприяють конкурентоспроможності та взаємодії різних секторів інформаційного управління, створенню єдиної системи інформаційних мереж і забезпечення широкого доступу до них.

Враховуючи підписання Україною Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом, основні цілі розвитку інформаційного суспільства в Україні до 2020 р. мали б узгоджуватися з орієнтирами розвитку, визначеними ініціативою «Цифровий порядок денний для Європи» в рамках Європейської стратегії економічного розвитку «Європа 2020: стратегія розумного, сталого і всеосяжного зростання». Водночас, це викликало низку проблем, зокрема: імплементація профільних документів і проєктів ЄС в українське національне законодавство; можливості врахування й використання Україною належного досвіду окремих європейських країн тощо.

У Європі впровадження ІКТ проводиться з метою створення єдиної системи інформаційного управління на рівні національно-державної політики. Наприклад, у Великобританії (коли вона була у складі ЄС) програма створення електронної державної служби складена на основі положень «Білої книги з модернізації уряду» (Modernising Government White Paper) і називається «Електронні громадяни, електронний бізнес, електронна державна служба. Стратегічна концепція обслуговування суспільства в інформаційну епоху» («E-citizen, e-business, e-government. A strategic framework for public service in the Information Age»). Згідно з цією програмою, в країні планувалося абсолютно всі

послуги держави зробити доступними в електронних каналах, причому раз у півроку звітували про досягнення результатів [5].

Нині в провідних країнах світу закріпилося розуміння того, що найкращі результати на шляху прогресивного суспільного розвитку можуть бути досягнуті лише за умови ефективної взаємодії влади та суспільства. Для спрощення комунікації між цими суб'єктами політичних відносин в умовах цифрового суспільства пропонується ідея та практика діджиталізації інформації. Відзначимо, що у травні 2019 р. на Українському форумі інтернет-діячів «iForum 2019» Президент України В. Зеленський окреслив такі напрями діджиталізації в Україні: «інформація про державу, комунікація з державою, транзакції з державою, залучення в управління державою» [6].

Поняття «digitalization» у перекладі з англійської мови означає «оцифровування», «цифровізація», або «цифрова трансформація». Нині у лексиці все більше використовують слово «діджиталізація».

На думку К. Купріної та Д. Хазанової, діджиталізація – це способи приведення будь-якого різновиду інформації в цифрову форму [6, с. 259]. Дослідник О. Халапсіс визначає діджиталізацію не як спосіб, а як процес, пов'язаний із тенденцією приведення в електронний вигляд найрізноманітніших видів інформації, що використовується людиною, умовно названий дослідником «оцифровуванням буття» [7].

Ми погоджуємося з твердженням Ж.-П. де Клерком, що діджиталізація полягає у використанні цифрових технологій та даних (оцифрованих та існуючих у цифровій формі спочатку) з метою одержання прибутку, розвитку бізнесу, зміни/трансформації бізнес-процесів (відмінних від суто діджиталізації останніх) та створення належного середовища для їх реалізації, в основі якого – використання цифрової інформації [8].

На наш погляд, діджиталізація сприяє реалізації однієї з умов чи рис е-демократії – залученню громадян до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоуправління через використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій. У 2010 р. було прийнято Цифровий порядок денний ЄС (Digital Agenda for Europe), який розрахований до 2020 р. Варто зауважити, що цей порядок є рамковий. Країни посилаються на нього як основу та відповідно розробляють свої національні програми розвитку Цифрового суспільства.

Варто вказати, що Україна приймає відповідні політичні рішення для подолання цифрового розриву, створення основ цифрової економіки, реалізації нових можливостей розвитку суспільства. Так, у вересні 2019 р. відбулась публічна презентація Міністерства цифрової трансформації та бренду Цифрової держави. Таким чином, реальне впровадження законодавчих змін у «цифровій» галузі має відбуватися за участю вищевказаного міністерства. При цьому орієнтирами для України стають три основні напрями, викладені Єврокомісією в комплексному програмному документі «Єдиний цифровий ринок для Європи»: кращий доступ до інтернету для споживачів і підприємств; створення належних умов для регулювання передових цифрових мереж; розбудова цифрової економіки через інвестиції, оперативну сумісність та стандартизацію [9].

Вартує уваги й те, що сьогодні в е-Україні вже запущено 14 тестових послуг: електронний кабінет, mobile app, е-Малятко, паспорт разом з ПН, прописка дитини онлайн, е-пенсія, SmartID, MobileID, цифрові посвідчення громадянина, е-резидентство, кабінет забудовника, банківський рахунок для бізнесу онлайн, електронні вибори, ID-картка з електронним підписом [10]. Кожен громадянин України вже може оцінити нові можливості, які спростять життя. Найближче майбутнє за автоматизацією процесів у різних сферах суспільства. Водночас, серед ключових проблем створення цифрового суспільства й держави в Україні, на наш погляд, залишається цифровий розрив, а також безпека та оборона (кібербезпека), освіта E-learning, медіаосвіта та інформаційна культура, довіра та інші.

Слід погодитися з думкою В. Пилипчука, який вважає, що інформаційна безпека та захист персональних даних є головними проблемами нашої держави, адже інформаційно-комп'ютерні технології значно посилюють ризики порушення приватності персональних

даних внаслідок того, що вони передбачають накопичення і зберігання даних не на жорстких дисках комп'ютерів, а на віддалених серверах, з наступною можливістю використання великого, територіально і технологічно розподіленого обсягу інформації (даних) про конкретну людину [11].

Прийнятий в ЄС Загальний регламент про захист даних, який набрав законної сили у 2018 р., замінив Директиву 95/46 [12], яка нині втратила чинність. На жаль, в Україні Директива 95/46, яка була взята за основу Закону України «Про захист персональних даних» є застарілою та потребує змін відповідно до нового Загального регламенту про захист даних [13].

Корисним для України вважаємо досвід законодавчого розвитку інформаційного суспільства у Польщі. Інституційним забезпеченням розвитку інформаційного суспільства тут опікується передусім Міністерство управління та оцифрування, створене у 2011 р. [14]. У відомстві існує низка профільних департаментів – розвитку інформаційного суспільства, інформаційних технологій, телекомунікацій – які займаються відповідною проблематикою. Наприклад, департамент розвитку інформаційного суспільства опікується насамперед такими сферами діяльності: 1) координація проектів, пов'язаних з розвитком інформаційного суспільства інститутів, які виконують державні завдання і державні ініціативи; 2) обробка питань, пов'язаних з фінансуванням інвестицій у розвиток інформаційного суспільства від зовнішніх ресурсів; 3) проведення рекламних заходів та розповсюдження інформації в галузі інформаційного суспільства та комп'ютеризації держави; 4) опрацювання питань, пов'язаних із запобіганням «цифрового виключення» та використання інформаційних технологій в інформаційному суспільстві; 5) проведення освітніх заходів з реалізації сучасних рішень і побудови інформаційного суспільства; 6) міжнародне співробітництво у сфері інформаційних послуг, зокрема з діяльності, пов'язаної з координацією та моніторингом реалізації «Порядку денного» для Європи; 7) створення механізмів вирішення завдань у сфері інформаційного суспільства в поточному і наступному фінансових перспективах ЄС; 8) адміністративне обслуговування і технічні ініціативи в галузі інформаційного суспільства та інше [14].

Нині Міністерство управління та оцифрування Польщі працює над низкою проектів:

1. Державна програма розвитку інтегрованої інформаційної системи про нерухомість [15];
2. Оцифрування – проект переходу на цифрове телебачення в рамках інформаційно-освітньої програми Міністерства зв'язку, Закон DZ.U.2011.153.903 від 30 червня 2011 р. «Про здійснення цифрового наземного телебачення» [16].

Національна програма діджиталізації має назву «Polska Cyfrowa – PO PC», вона розрахована на період 2014-2015 рр. та має на меті забезпечити широкий доступ до високошвидкісного Інтернету; підвищити ефективність і зручність електронних державних послуг; стимулювати ріст рівня комп'ютерної грамотності серед населення; збільшити обсяг послуг ІКТ і підняти їх якість. В цьому питанні існують такі пріоритети:

5. підвищення доступності інформації для суспільства;
6. побудова електронного уряду;
7. створення служб і додатків, які використовують державні електронні послуги та інформацію в державному секторі;
8. підтримка громадських ініціатив для активації цифрової грамотності та електронної інтеграції [17].

Зокрема, на проведення програми «Polska Cyfrowa» в період 2014-2020 рр. ЄС виділив 8 мільярдів злотих [18]. Разом з національним внеском загальна сума складає більше 10 млрд. злотих для оцифрування країни [19]. Програма «Polska Cyfrowa» розділена на три пріоритетні вісі, які відповідають найбільш важливим напрямкам оцифрування. У кожному з трьох аспектів встановлено конкретні цілі й запропоновано дії для реалізації проекту. Проект було підготовлено спільно з Міністерством регіонального розвитку. Мета програми полягає у використанні потенціалу цифрових інструментів для підвищення якості життя. За даними Міністерства адміністрації та оцифрування, одним з 42 пріоритетних завдань є сприяння

цифровій грамотності поляків, встановлення ефективної комунікації з органами влади, адже на цей час тільки 1/3 державних установ у Польщі надає електронні послуги [20].

У липні 2013 р. Радою Міністрів Польщі було ухвалено спеціальну постанову щодо основ політики охорони національного кіберпростору «Polityki ochrony cyberprzestrzeni Rzeczypospolitej Polskiej» [21], яка рекомендується для розгляду органам місцевого самоврядування, повітів і губерній та інших установ, які не мають статусу державних, а також органів місцевого самоврядування. У постанові визначено завдання: підвищення рівня безпеки інфраструктури державного сектору ІКТ; підвищення потенціалу держави для профілактики і боротьби з погрозами в кіберпросторі; зниження впливу інцидентів, які загрожують безпеці ІКТ [22]. Цілі політики охорони національного кіберпростору Польщі узгоджено з основними Європейськими проектними документами:

1. Цифровий порядок денний для Європи;
2. Стратегія розвитку інформаційного суспільства;
3. Стратегія національної безпеки;
4. Середньострокова стратегія національного розвитку;
5. Стратегія «Європа 2020»;
6. Ефективна стратегія державного розвитку.

Республіка Польща має розвинуту систему державних профільних інституцій. З одного боку, велика кількість бюрократичних установ часто є перепоною на шляху успіху, але з іншого – якщо всі повноваження чітко прописані, вони можуть скласти потужний центр прийняття та виконання рішень. У цьому випадку повноваження, компетенції та зони відповідальності відомств прописані не дуже чітко, так само як і їхня координаційно-виконавча робота. Не зважаючи на розробку та «запуск» у Польщі численних державних проектів (забезпечення доступу до мережі високошвидкісного Інтернет, запровадження електронних державних послуг; ріст рівня комп'ютерної грамотності серед населення; збільшення обсягу послуг ІКТ тощо), все ж, на думку фахівців, за основними індикаторами розвитку інформаційного суспільства Польща залишається на невисокому рівні [23]. Це може бути пов'язано з різноплановістю проектів й відсутністю ретельно продуманої стратегії з чіткою шкалою пріоритетів. Оскільки у Польщі паралельно відбувається реалізація відразу цілої низки інформаційних проектів, без достатнього врахування пріоритетності та оптимальної послідовності їх втілення.

Розвитком е-урядування в республіці опікується, в першу чергу, Міністерство управління та оцифрування. Відповідно до положень Комплексної державної програми інформатизації (Program Zintegrowanej Informatyzacji Państwa, ZIP) [24], основними напрямками роботи тут є: адміністративні питання, зокрема цивільного і трудового характеру; охорона здоров'я; юстиція та судові органи; безпека та аварійного сповіщення; комерційна діяльність; державні закупівлі; податки і збори; страхування та соціальні допомоги; обмін цифровими даними та поширення знань про ІКТ для населення [25].

Вивчення досвіду ЄС в галузі нормативно-проектного забезпечення розвитку інформаційного суспільства є особливо важливим для України, оскільки: 1) Україна обрала курс на євроінтеграцію; 2) національна стратегія розвитку інформаційного суспільства знаходиться на стадії формування.

Показово, що, за словами міністра економіки та комунікацій Естонії Ю. Партса, упровадження електронного урядування та розбудова незалежної держави відбувалися паралельно. За його оцінками, «після колапсу Радянського Союзу 1990 року Естонія знову здобула незалежність і почала розбудовувати свою державність. Було призначено новий корпус чиновників і введено нові електронні технології в державне управління. Коли в середині 1990-х Інтернет як явище став реальністю, то якоюсь мірою саме держслужбовці активно впроваджували електронні технології в різних сферах. І не лише держава, а й багато приватних естонських організацій почали використовувати нові можливості, які давала мережа, й спиратися у своїй діяльності на електронні та інформаційні технології» [26, с.41].

В Україні діє прийнятий ще в 2004 р. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [27]. Правові засади відносин ЄС–Україна ґрунтуються на Угоді про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС (Partnership and Co-operation Agreement) [28]. З 1 березня 2014 р. ці процеси регулюються також «Порядком денним про асоціацію Україна - ЄС» [29].

В Україні існують проблеми, що гальмують розвиток нашої держави в бік інформаційного суспільства. В основному ці проблеми пов'язані з формуванням та реалізацією ефективної національної політики розвитку інформаційного суспільства, що супроводжуються з світовою економічною кризою, політичною нестабільністю, корупцією, зниження довіри громадян до влади тощо. На наш погляд, рівень розбудови інформаційного суспільства в Україні не відповідає її потенціалу та можливостям. Порівняльний аналіз українського та європейського нормативно-проектного забезпечення дає підстави стверджувати, що однією з її причин є недосконала модель галузевої державної політики та неефективні процедури її реалізації.

Погодимось з експертами, які вважають, що сьогодні потребують вдосконалення Закони України «Про інформацію», «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Про Національну програму інформатизації», «Про Концепцію Національної програми інформатизації». Разом з тим, зазначимо, що розробленими є «Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 р.» та законопроект «Про Цифровий порядок денний України», які враховують реалії та їх зміни й відтворюють сучасні виклики розвитку інформаційного суспільства. Відповідно до Концепції, розширюються можливості комунікації між владою та суспільством, створюються можливості для залучення громадян до участі в суспільних та політичних процесах. Розвиток електронної демократії планується через створення таких проєктів: е-парламент, е-голосування, е-правосуддя, е-медіація (досудове вирішення спорів), е-референдуми, е-консультації, е-петиції, е-політичні кампанії, е-опитування [25].

У якості *висновків*, зазначимо, що інформаційне (цифрове) суспільство – це еволюційний етап розвитку сучасного суспільства, входження до інформаційної ери, де основними стратегічними ресурсами є знання та інформація. Діджиталізація – це цифрова трансформація. Цифровий розвиток передбачає виконання комплексу завдань, що позитивно вплинуть на економіку, суспільство та життєдіяльність країни загалом.

Стосовно ж цифрової трансформації в Україні нині є проблеми, які потребують вирішення на законодавчому рівні. Великі надії покладено на Комітет Верховної Ради України з питань цифрової трансформації та Міністерство цифрової трансформації України. Варто врахувати досвід країн, які активно впроваджують механізми інформаційного (цифрового) суспільства. Корисним для України є досвід Польщі, де приділяється увага рівню безпеки інфраструктури державного сектору ІКТ; посиленню потенціалу держави для профілактики й боротьби зі загрозами в кіберпросторі тощо.

Незважаючи на переваги інформаційного суспільства, залишаються ризики та загрози безпеки як окремої людини, так і суспільства. Негативні наслідки досягнень у сфері інформаційних технологій повинні примусити людей замислитися стосовно «небезпеки знань» в умовах розвитку інформаційного (цифрового) суспільства.

Україна має низку умов для переходу на більш високий технічний рівень при єдиному системному державному підході, кроках і заходах, які будуть узгодженими у правовому полі, коли технології будуть сприяти на користь демократичного розвитку та стимулювати свідому активність громадян до політичного життя в умовах розвитку та затвердження нової форми демократії – е-демократії. Потенціал, як і ризики цієї форми суспільно-політичного життя вважаємо предметом майбутніх *перспективних* досліджень.

Використана література:

1. Дубов Д.В., Ожеван М.А., Гнатюк С.Л. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості. Київ : НІСД, 2010. 64 с.
2. Тофлер Е.Третя хвиля: Москва : АСТ, 2002. 776 с.
3. Новое тысячелетие – новое информационное общество. URL: http://ru.infocom.uz/more.php?id=193_0_1_0_M.
http://ru.infocom.uz/more.php?id=193_0_1_0_M.
(дата звернення: 02.12.2019)
4. eGovernment Benchmark // European Commission, Directorate-General of Communications Networks, Content and Technology. May 2014. URL: <http://ec.europa.eu/digitalagenda/en/news/eu-egovernment-report-2014-shows-usability-online-publicservices-improving-not-fast> (дата звернення: 02.12.2019)
5. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji. Co robimy. URL: <https://mac.gov.pl/co-robimy> (дата звернення: 02.12.2019)
6. Кузьменко В. Діджиталізація публічних послуг: досвід України // Public Administration and National Security. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15803245814464.pdf> (дата звернення: 02.12.2019)
7. Куприна К. А. Диджитализация: понятие, предпосылки возникновения и сферы применения Вестник научных конференций. Качество информационных услуг: по материалам международной научно-практической конференции. 31 мая 2016. г. Тамбов. 2016. № 5-5 (9). С. 259-262.
8. Халапсис А. В. Глобализация и метрика истории. URL : <http://halapsis.net/globalizatsiya-i-metrika-istorii> (дата звернення: 02.12.2019)
9. De Clerck J.-P. Digitization, digitalization and digital transformation: the differences. URL: <https://www.i-scoop.eu/digitization-digitalization-digitaltransformation-disruption/> (дата звернення: 03.12.2019)
10. Духовна О. Україна «в цифрі»: напрямки реформування. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practi> Опубліковано в №45-46 (699-700)се/інформаційне-право-телекомунікації/ukrayina-v-cifri-napryamki-reformuvannya.html (дата звернення: 03.12.2019)
11. Пилипчук В. Інформаційна безпека та приватність у сфері захисту персональних даних. URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/9_2.pdf (дата звернення: 02.12.2019)
12. Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Про захист осіб у зв'язку з обробкою персональних даних та вільним обігом цих даних» від 24.10.1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_242 (10.12.2019).
13. Регламент Європейського Парламенту і Ради (Єс) 2016/679 від 27 квітня 2016 р. Про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16(10.12.2019).
14. Інтелектуальний сервіс URL: <https://intelserv.net.ua/news/material/id/710> (дата звернення: 01.12.2019)
15. Polityka Ochrony Cyberprzestrzeni Rzeczypospolitej Polskiej // CERT.GOV.PL. URL: <http://www.cert.gov.pl/cer/publikacje/polityka-ochrony-cyber/639,PolitykaOchrony-Cyberprzestrzeni-Rzeczypospolitej-Polskiej.htm> (дата звернення: 03.12.2019)
16. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji. Co robimy URL: <https://mac.gov.pl/co-robimy>] (дата звернення: 02.12.2019)
17. Systemu Informacji o Nieruchomościach // Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji. URL: <http://mac.bip.gov.pl/programy/rzadowy-programrozwojuzintegrowanegosystemu-informacji-o-nieruchomosciach-zespol-opiniodawczy.htm> (дата звернення: 02.12.2019)
18. Ustawa z dnia 30 czerwca 2011 r. o wdrożeniu naziemnej telewizji cyfrowej. URL : <http://www.abc.com.pl/du-akt/-/akt/dz-u-2011-153-903>(дата звернення: 02.12.2019)

19. Ministerstwo planuje cyfryzację Polski za 8 miliardów złotych. URL: <http://interaktywnie.com/biznes/newsy/biznes/ministerstwo-planujecyfryzacje-polski-za-8-miliardow-zlotych-247073> (дата звернення: 03.12.2019)
20. Krajowa gospodarka mogłaby zyskać 50 mld zł na cyfryzacji administracji // Media2.pl. URL: <http://media2.pl/technologie/97386-Krajowa-gospodarka-moglaby-zyskac-50-mld-zl-na-cyfryzacji-administracji-wideo.html> (дата звернення: 03.12.2019)
21. Polska Cyfrowa - PO PC // Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji. URL: <https://mac.gov.pl/polskacyfrowa-po-pc#os2> (дата звернення: 03.12.2019)
22. Uchwała w sprawie „Polityki ochrony cyberprzestrzeni Rzeczypospolitej Polskiej” // Kancelaria Prezesa Rady Ministrów URL: <https://www.premier.gov.pl/wydarzenia/decyzjerzadu/uchwala-w-sprawie-polityki-ochrony-cyberprzestrzenirzeczypospolitej.html> (дата звернення: 03.12.2019)
23. Information society statistics. Data from August 2012 // European Commission. Eurostat URL: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Information_society_statistics (дата звернення: 02.12.2019)
24. Program Zintegrowanej Informatyzacji Państwa. Marzec 2013 // Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji. URL: <https://mac.gov.pl/files/wp-content/uploads/2013/03/PZIPkonsultacje-spoleczne-3.pdf> (дата звернення: 02.12.2019)
25. Сідей О. Основні напрямки політики діджиталізації #Держава у смартфоні. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/ukrayina-u-stili-digital.html> (дата звернення: 02.12.2019)
26. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji. Co robimy. URL: <https://mac.gov.pl/co-robimy> (дата звернення: 03.12.2019)
27. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15> (дата звернення: 03.12.2019)
28. Бойд Е. Ефірна журналістика. Технології виробництва ефірних новин. К., 2007. С. 41.
29. Порядок денний асоціації Україна - ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_990 (дата звернення: 03.12.2019)

Krylova Y. Information (Digital) Society: Political and Legal Aspects of Implementation

The article highlights the problems of the formation of the information (digital) society. The main advantages and problems of the implementation of information and communication technologies in the life spheres of modern society and the state are investigated. The positive impact of the development of information and communication technologies due to the Internet and the principles of e-democracy has been examined in the context of expanding opportunities for participation of the population in the formation of civil society, influence on political decision-making etc. It is substantiated that under the conditions of the rapid development of these technologies and information globalization, the political and legal aspects of this issue, in particular the problem of protecting personal data and the like, are gaining importance. The article highlights the foreign experience of political and legal support for the development of the information (digital) society and explores the problems of implementing relevant EU documents and projects on the development of the information society in national legislation.

The political and legal problems of digitization are considered as a component of the development of the modern information society. The experience of introducing digitalization in Poland is being investigated. The complexity of the digitalization process in modern Ukraine is analyzed.

The main priorities for the development of the information society in Ukraine are identified. The basic principles of the national policy of the information society in Ukraine are analyzed, among which the priority is the scientific, technical and innovative development of the state.

Keywords: information society, digital society, digitalization, information and communication technologies, politics, digital transformation, EU digital agenda, digital state, information security, personal data, e-democracy, e-justice, e-mediation, E-Europe 2020, E-Europe Ukraine 2020, Electronic Poland.

<https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series22.2020.27.12>

УДК 316.485.26:316.77(477)(470+571)

Сухраков А. С.

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

У статті окреслені сучасні виклики російсько-української інформаційної війни та її особливості. Перелічені форми ведення інформаційної війни та її роль у російсько-українських відносинах. Окреслено феномен російської інформаційної агресії в Україні до початку військових дій в Криму та на Донбасі. Озвучені перші тенденції інформаційних утисків на території півострова Крим. Розглянуті суспільно-політичні відносини в Україні у контексті актуальних інформаційних викликів, інформаційних асиметрій у висвітленні політичних відносин і процесів сучасності. Особливу увагу приділено пошуку механізмів протидії сучасній інформаційній війні з урахуванням появи на теренах України суб'єктів інформаційного впливу та громадян, які поділяють тези російського походження. Наголошено, що в Україні зафіксовано збільшення кількості прихильників медіа, які діють в інтересах іншої держави, а також, що Росія має широкую програму по дезінформації на міжнародному рівні. Запропоновано один з елементів протидії Росії в глобальному контексті – на рівні Євросоюзу та Сполучених Штатів Америки. Визначено, що однією з можливих причин ментальної агресії Росії є бажання країни-агресора створити «пояс безпеки» від країн-учасниць Північноатлантичного союзу й зберегти важелі впливу в окремих регіон України. Осмислено роль стратегічних комунікацій в рамках протидії інформаційній агресії й розвитку українського суспільства.

Ключові слова: інформаційна війна, російсько-українські відносини, ментальна агресія Росії, дезінформація, суб'єкти інформаційної діяльності, інформаційна агресія, анексія Криму, інформаційний супровід, Європейський союз, НАТО, дезінформація, стратегічні комунікації, суб'єкти інформаційного впливу, протидія російській інформаційній агресії, українське суспільство, розвиток медіа, інформаційна агресія в Україні

Російсько-українські відносини насичені інформаційною агресією та протиборством, а наше суспільство все частіше стикається з викликами саме інформаційного походження. Саме тому *актуалізується* необхідність окреслити сучасні виклики інформаційної війни між країнами, враховуючи її видозміну. Особливої уваги заслуговує визначення їх змісту, форм і технологій ведення.

Дослідження цього питання в останні роки отримали суттєвий розвиток. Особливий вклад внесли Є. Макаренко, який окреслив протидію російській інформаційній війні на міжнародній арені, А. Лукашенко, який провів аналіз механізмів російської ментальної агресії та її продовження в інформаційній площині та О. Коломієць, який вивчив проблемні питання протидії інформаційним війнам інших держав в Україні. Однак, досі невирішеним питанням залишається суть сучасних викликів російсько-української інформаційної війни.

Метою статті є чітке визначення суті сучасних тенденцій й викликів, які постають перед Україною через інформаційну війну з боку Росії.

Сьогодні існує багато визначень інформаційної війни. Нашу увагу привертає розуміння її як «форми ведення інформаційного протистояння між різними суб'єктами (державами, неурядовими, економічними та іншими структурами), яка передбачає